

Det nordiske energipolitiske samarbejds- program 2022-24

Indhold

Forord	3
Indledning	5
Strategiske prioriteringer	9
GRØNT NORDEN	10
KONKURRENCEDYGTIGT NORDEN	18
SOCIALT BÆREDYGTIGT NORDEN	19
Samarbejde om EU-anliggender og med andre internationale aktører	21
Samarbejdets organisation	25
Samarbejdsprogrammets evaluering	32
Om denne publikation	33

Denne publikation findes også som en webtilgængelig version online:
pub.norden.org/politiknord2021-728

Forord

IPCC's dugfriske rapport giver stof til eftertanke, men den er ikke overraskende: Hvis vi ikke iværksætter omfattende tiltag, vil vi ikke længere kunne stoppe klimaopvarmningen.

De globale klimaforandringer gør det vigtigt at udvikle og producere teknik og løsninger, som kan anvendes i stor udstrækning, også i andre dele af verden, og som mindsker klimaaftrykket fra vores produkter. Der er behov for og stor efterspørgsel efter virkningsfulde og omkostningseffektive løsninger inden for alle brancher. Her har de nordiske lande meget at byde på. Den nordiske kompetence omfatter blandt andet bioøkonomi og effektivt energiforbrug. Integrationen af forskellige energisystemer er vores styrke og inkluderer for eksempel den meget omtalte udnyttelse af kvælstof.

De nordiske landes vision er, at Norden skal være verdens mest bæredygtige og integrerede region inden 2030. Sammen vil vi fremme omstillingen til en grøn økonomi, klimaneutralitet, bæredygtig cirkulær økonomi og bioøkonomi i vores samfund. Nordisk Ministerråds nye samarbejdsprogram på energiområdet definerer de tiltag, som vi i perioden 2022-2024 vil sætte i værk for at nå disse mål. Den grønne omstilling i energisektoren er i centrum, og de nordiske landes fælles elmarked, vedvarende energi, energieffektivitet og forskning er stadig centrale elementer i arbejdet. En grøn omstilling i trafiksektoren er også en del af et tværsektorielt projekt.

Det er vigtigt at samarbejde om EU- og EØS-anliggender. EU's lovpakker Green Deal og Fit for 55 udgør en omfattende helhed, som påvirker hele samfundet og desuden afspejles i det nordiske samarbejde. De mere ambitiøse mål for udledningsreduktioner og målet om klimaneutralitet kræver tiltag og omfattende investeringer i CO2-besparende løsninger og teknikker.

Klimaneutralitet er et udfordrende mål, men de nordiske lande kan lære meget af hinanden, og Nordisk Ministerråd og dets grupper er en god kanal til udveksling af best practice i energisektoren. Sammen er vi stærkere – også på dette område.

Det er værd at huske på, uden at glemme betydningen af ny forskning og udvikling, at mange af de teknikker, der allerede er i brug, bidrager til at opnå klimaneutralitet. Disse teknikker skal vi også udnytte. En energipolitik med fokus på klimaneutralitet på både nationalt og nordisk niveau bør være forudsigelig og konsekvent på lang sigt. Derfor er det vigtigt, at alle de løsninger, der vælges, tager udgangspunkt i evidensbaseret viden og er omkostningseffektive.

Mika Lintilä,
Erhvervsminister, Finland

Mika Lintilä

Erhvervsminister

Det finske præsidentskab 2021

Indledning

Det energipolitiske samarbejde

Norden skal blive verdens mest bæredygtige og integrerede region frem mod år 2030. Samarbejdet i Nordisk Ministerråd tjener dette formål, og det er også den overordnede vision for energisamarbejdet. En grøn omstilling af de nordiske samfund er ikke mulig uden en markant grøn energiomstilling.

De nordiske energisystemer hænger tæt sammen, og derfor fører samarbejde om fælles initiativer til en grøn omstilling, som er mere omkostningseffektiv og socialt bæredygtig, end hvis landene skulle opnå målene hver for sig. Vores Vision 2030 med de tre strategiske prioriteringer og de 12 underliggende mål sætter rammerne for energisamarbejdet i de kommende år, og alle energisektorens aktiviteter peger imod opfyldelsen af visionen samt gennemførelse af handlingsplanen 2021-24.

For energisamarbejdet er de strategiske prioriteringer udmøntet i et overordnet mål:

Gennem et stærkt, tillidsbaseret og tilpasningsdygtigt samarbejde at udvikle de nordiske energisystemer på en måde, som sikrer verdens mest integrerede og intelligente grønne lavudledningsøkonomi med en høj konkurrenceevne og forsyningssikkerhed.

For Norden er det vigtigt at fortsætte det nordiske energisamarbejde, der er så vellykket, fordi elmarkedet er så tæt integreret på regionalt plan. Det betyder, at tiltag i energipolitikken i ét land også har betydning for de øvrige lande. De nordiske lande har også en fælles EU/EØS-energidagsorden, som løbende ændres og har betydning for den grønne omstilling. Norden kan komme til at spille en proaktiv rolle i forhold til EU's European Green Deal på energiområdet.

Energisamarbejdet bidrager også, hvor det er relevant, til at gennemføre Nordisk Ministerråds tre horisontale strategier om bæredygtig udvikling, børn og unge og ligestilling.

Energisektorens institution Nordisk Energiforskning (NEF) bistår den Nordiske embedsmandskomité for energipolitik og dens arbejdsgrupper i deres arbejde. NEF skal bidrage med politisk relevant faglig viden, der kan anvendes som en del af grundlaget for politiske beslutningsprocesser.

Programmet er vedtaget af Ministerrådet for Vækst/Energi den 1. oktober 2021 og er gældende for perioden 2022-24.

VISIONENS MÅL

ET GRØNT NORDEN. *Sammen vil vi fremme en grøn omstilling af vores samfund og arbejde for kulstofneutralitet og en bæredygtig cirkulær og biobaseret økonomi.*

I 2021-2024 vil Nordisk Ministerråd især fokusere på at:

1. styrke arbejdet med at forske i, udvikle og fremme løsninger, som støtter kulstofneutralitet og klimatilpasning, blandt andet på transport-, bygge-, fødevarer- og energiområdet
2. bidrage til at sikre biologisk mangfoldighed og bæredygtig brug af Nordens natur og hav
3. fremme cirkulær og biobaseret økonomi, bæredygtig og konkurrencedygtig produktion, bæredygtige fødevarer-systemer samt ressourceeffektive og giftfri kredsløb i Norden
4. gøre det væsentligt nemmere og mere attraktivt for nordiske forbrugere at prioritere og vælge sunde og miljø- og klimavenlige alternativer med en fælles satsning på bæredygtigt forbrug
5. bidrage til en positiv udvikling i det internationale miljø- og klimasamarbejde, blandt andet ved at fremme nordiske grønne løsninger i resten af verden

ET KONKURRENCEDYGTIGT NORDEN. *Sammen vil vi fremme grøn vækst i Norden baseret på viden, innovation, mobilitet og digital integration.*

I 2021-2024 vil Nordisk Ministerråd især fokusere på at:

1. støtte op om viden og innovation og gøre det enklere for virksomheder i hele Norden fuldt ud at udnytte de udviklingsmuligheder, som den grønne, teknologiske og digitale omstilling og den voksende bioøkonomi skaber
2. udvikle kompetence og velfungerende arbejdsmarkeder, som imødekommer de krav, som den grønne omstilling og den digitale udvikling stiller, og som støtter op om den frie bevægelighed i Norden
3. udnytte digitalisering og uddannelse til at knytte Norden endnu tættere sammen

ET SOCIALT BÆREDYGTIGT NORDEN. *Sammen vil vi fremme en inkluderende, ligestillet og sammenhængende region med fælles værdier og styrket kulturudveksling og velfærd.*

I 2021-2024 vil Nordisk Ministerråd især fokusere på at:

1. bidrage til god, ligestillet og tryk sundhed og velfærd for alle
2. arbejde for, at vi får alle borgere i Norden med i den grønne omstilling og den digitale udvikling, udnytte potentialerne og modvirke, at kløfterne i samfundet vokser som følge af transformationen
3. give de nordiske civilsamfund, og især børn og unge, en styrket stemme og involvering i det nordiske samarbejde og øge deres kendskab til nabolandenes sprog og kultur
4. opretholde tilliden og sammenhængskraften i Norden, de fælles værdier og det nordiske fællesskab med fokus på kultur, demokrati, ligestilling, inklusion, ikke-diskriminering og ytringsfrihed

Vores vision 2030

Et **konkurrencedygtigt** Norden

Sammen vill vi fremme grøn vækst i Norden baseret på viden, innovation, mobilitet og digital integration.

Norden skal blive verdens mest bæredygtige og integrerede region

Et **grønt** Norden

Sammen vil vi fremme en grøn omstilling af vores samfund og arbejde for kuldioxidneutralitet og en bæredygtig cirkulær og biobaseret økonomi.

Et **socialt bæredygtigt** Norden

Sammen vil vi fremme en inkluderende, ligestillet og sammenhængende region med fælles værdier og styrket kulturudveksling og velfærd.

Strategiske prioriteringer

I tråd med den nordiske Vision 2030, statsministrenes erklæring om karbonneutralitet og det overordnede mål for energisamarbejdet vil energisamarbejdet fokusere på aktiviteter, der understøtter den grønne omstilling på energiområdet og overgangen til en økonomi baseret på bæredygtig og klimaneutral energi på prioriterede områder. Det nordiske energisamarbejde kan både spille en afgørende rolle for en vellykket første fase fra 2022 til 2024 og i gennemførelsen af den mere langsigtede vision frem mod 2030.

MR-E vedtog i 2020 syv indsatsområder som indspil til handlingsplanen for Vores Vision 2030:

- Grøn omstilling af energisektoren
- Grøn omstilling gennem styrket forskningssamarbejde
- Elmarkedssamarbejde
- Energieffektivisering, teknologi og adfærd
- Samarbejde om EU/EØS-relaterede anliggender på energiområdet
- Social accept af energianlæg og grøn omstilling
- Grøn omstilling af transportsektoren (tværsektorielt projekt)

De 7 indsatsområder vil udgøre kerneindsatsen for det nordiske energisamarbejde i perioden frem til udgangen af 2024.

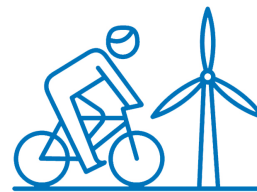
Indsatsområderne beskrives i afsnittene nedenfor. De vil løbende blive tilpasset de udfordringer, som landene og samarbejdet støder på i perioden, så der opnås mest mulig nordisk nytte af aktiviteterne.

Alle energisamarbejdets aktiviteter bidrager til en grøn omstilling. Derfor er hovedparten af initiativerne beskrevet under den strategiske prioritering Grønt Norden. Initiativerne er imidlertid også vigtige for de nordiske virksomheders konkurrenceevne og vil blive gennemført under hensyntagen til social bæredygtighed.

GRØNT NORDEN

Den grønne omstilling frem mod 2030 kræver en bred indsats på energiområdet og et godt nordisk energisamarbejde på en række områder i perioden 2022-2024.

Det nordiske energisamarbejdsprogram vil således komme til at handle om en række temaer såsom fortsat indsats inden for vedvarende energi, samarbejde om forskning og analysearbejde, elektrificering i forskellige sektorer, systemintegration og sammenknytning af forskellige sektorer, samarbejde om havbaseret vindenergi, styrket samarbejde om hydrogenstrategier samt kulstofopsamling, -lagring og -anvendelse (CCUS). Et effektivt og velfungerende nordisk elmarked har været en forudsætning for det langsigtede arbejde med udviklingen af et miljøvenligt elsystem i Norden.

ET GRØNT NORDEN. Sammen vil vi fremme en grøn omstilling af vores samfund og arbejde for kulstofneutralitet og en bæredygtig cirkulær og biobaseret økonomi.

Grøn omstilling af energisektoren

Overgangen til fornybar energi er kernen i en grøn omstilling af Norden. Det nordiske energisamarbejde sigter imod at formindske vores brug af fossile brændsler og tilhørende CO₂-udledning på tværs af sektorerne. Fornybar energi repræsenterer store potentialer for ny miljøhensigtsmæssig produktionskapacitet i de nordiske lande. Større mængder vind- og solenergi skal sampasses med vandkraft, geotermi og biomasse, så vi sikrer et både stabilt og omkostningseffektivt energisystem. Omstillingen til en stigende andel af fornybar energi giver nye udfordringer, men også nye muligheder for igennem samarbejde at drage nytte af synergieffekterne ved et sammenhængende energisystem.

Samarbejdet baseres på videreudvikling af nordiske energianalyser, teknologisk viden og statistik, som understøtter politiske beslutninger, strategisk udvikling og nordiske handlingsplaner inden for den grønne omstilling på energiområdet.

Energiressourcerne/teknologimiksen og -brugen varierer fra land til land i Norden. Nogle lande har store vandkraftressourcer, andre biomasse, geotermi eller vindenergi. Nogle bruger den fornybar energi direkte til elektricitet, og opvarmning, andre omdanner den til andre energibærere/-anvendelser (f.eks. biogas til biofuels eller vind til hydrogen). Energisamarbejdet vil understøtte synergieffekter ved sammenhæng mellem forskellige sektorer. Det styrker også det nordiske energisamarbejde, at det er tæt integreret både imellem sig og integreret med mange fælles udfordringer gennem EU/EØS.

Den nordiske elproduktion er godt på vej til at blive CO₂-fri. Vi kan nå 100 % inden 2030 og i højere grad fokusere på fremskridt inden for de sektorer, hvor dekarbonisering er mere udfordrende.

Energisamarbejdet vil derfor også styrke arbejdet med transport, industri og opvarmning, hvor vi er længere fra målet.

Da sektorkobling igennem elektrificering vil være en af de mest effektive metoder til omstilling i disse sektorer, vil der dog samtidigt være behov for en betragtelig forøgelse af produktionen af vedvarende elektricitet og samarbejde om overgangen til et smart energisystem, som kan levere fleksibilitet og forsyningssikkerhed på et acceptabelt omkostningsniveau. Heri indgår også digitalisering og energilagring, og øget elektrificering forbedrer energieffektiviteten. Samarbejde om at fjerne barrierer for smart sektorkobling kan bidrage til, at et smart sammenhængende energisystem udvikles, så Norden kan gå forrest som verdens mest integrerede og bæredygtige region på energiområdet.

De billigste og største fornybar energiresourcer kommer fra vind, vand og sol samt biomasse og geotermi. Elektricitetsproduktionen fra de tre første ressourcer varierer over år, dage og timer. Samtidig er disse ressourcer fordelt forskelligt mellem regionerne i Norden, hvilket gør samarbejde mellem de nordiske regioner essentielt.

Havbaseret vindkraft (havvind) har potentiale til at forøge produktionen af fornybar elektricitet og grøn energi betydeligt. For de nordiske lande giver dette en særlig mulighed, da både Nordsøen og Østersøen kan bidrage med områder, der er særligt gunstige for udbygning af havvind og dermed kan spille nøgleroller for hele Europas grønne omstilling. Det store potentiale for havvind medfører samtidig betydelige grænseoverskridende udfordringer i forhold til miljø og biodiversitet, hvor fælles vidensopbygning kan understøtte gode løsninger.

Hydrogen har, som det fremhæves i EU-Kommissionens brintstrategi, potentiale til at indgå som en væsentlig drivkraft for den grønne omstilling. Norden har gode muligheder for at bidrage. Undersøgelsen af Power-to-X (brændsler produceret ved hjælp af elektricitet) og tung vejtrafik viste for eksempel muligheder for Norden. De nordiske lande vil i den kommende programperiode identificere potentialer, og herunder også synergier ved Power-to-X og CCU, og på baggrund heraf vurderes behovet for fælles politiske initiativer på dette område. Målet er at sikre, at Norden, ved at samarbejde om at frigøre synergier, opretholder sin førerposition.

Nordisk samarbejde om kulstofopsamling, -lagring og -brug (Carbon Capture, Utilization & Storage, CCUS) vil blive vigtigt for ambitionen om at opnå karbonneutralitet i 2050. I Norden og nordsøregionen har man konstateret, at der er potentiale til at udvikle en CCUS-kæde i fuld skala med fungerende transportruter og lagringsinfrastruktur. Derudover indebærer det faktum, at de nordiske lande – og i særdeleshed Sverige og Finland – har en høj andel af biobrændstof i deres samlede energiforbrug, at bio-CCS kan være et effektivt alternativ til at opnå en negativ udledning i regionen. Desuden arbejder Island i Carbfix-projektet med karbonfangst i form af minerallagring. Arbejdet kan inddrage de baltiske lande gennem Baltic Carbon Forum¹ og i den netværksgruppe for CCUS, der er blevet etableret.

Energisektorens arbejde med dette tiltag støtter op om Vores Visions målsætninger om et grønt og konkurrencedygtigt Norden, og herunder især mål nr. 1.

Det nordiske elmarkedssamarbejde

Samarbejdet om det nordiske elmarked styres af den elmarkedsvision for 2030, som energiministrene vedtog i 2019, som indebærer, at: "Norden i 2030 har verdens mest konkurrencedygtige, innovative og forbrugerorienterede el-marked, som bidrager til opnåelsen af Nordens ambitiøse klimamål". Denne elmarkedsvision er en del af Nordisk Ministerråds overordnede vision og bidrager til indfrielsen af det overordnede Mål 1: "Styrke forskning i, udvikling og fremme af løsninger, som understøtter kuldioxidneutralitet og klimatilpasning herunder vedr. transport-, bygge-, fødevare- og energiområdet", samt det overordnede mål 6: "Understøtte kundskab og innovation og gøre det enklere for virksomheder i hele Norden til fulde at udnytte de udviklingsmuligheder, som den grønne, teknologiske og digitale omstilling og den voksende bioøkonomi skaber".

Elmarkedssamarbejdet tager hensyn til mange faktorer for at indfri Elmarkedsvision 2030, hvor de fire vigtigste punkter er at: 1) muliggøre en øget produktion af fornybar energi, men også bane vej for øget brug af klima- og miljøvenlig energi gennem elektrificering af flere sektorer 2) udvikle teknologi og digitalisering (smarte energisystemer), som er afgørende for at sikre øget fleksibilitet og brug af markedsløsninger 3) udbygge forsyningsnettet, både nationalt og nordisk, og øge antallet af forbindelser til flere lande i Europa. Et formålstjenligt elmarkedsdesign er vores primære værktøj. Et velfungerende elmarked er afgørende for en effektiv udnyttelse af ressourcer, hvilket bidrager til, at strømmen ikke bliver dyrere, end den behøver at være. Derudover ønsker vi at opnå en højere grad af fleksibilitet ved hjælp af et tilpasset elmarkedsdesign, eftersom en øget fleksibilitet er afgørende for at imødekomme stigende og uforudsigelige mængder fornybar energi. Her er der stort fokus på forbrugerfleksibilitet, som muliggøres via elektrificering og digitalisering.

Endelig er vi også optagede af 4) nye forordninger på EU-niveau og nationalt niveau, som regulerer elmarkedet. Vi forsøger at tale med én samlet stemme i Europa for at varetage nordiske interesser og vores nordiske system. Det er vigtigt, at den nordiske stemme bliver hørt i fora såsom det europæiske net af elektricitetstransmissionssystemoperatører (ENTSO-E) og Den Europæiske Unions Agentur for Samarbejde mellem Energireguleringsmyndigheder (ACER).

1. Baltic Carbon Forum er en årlig international konference, som arrangeres af netværket BASRECS og har til formål at give myndigheder, forskningsinstitutioner, virksomheder og andre regionale interessenter i østersøregionen et forum til at udveksle den seneste viden om CCUS. I de seneste år har Nordisk Ministerråd støttet dette arrangement.

Udviklingen af elmarkedet afhænger af, at alle aktører, dvs. producenter, forbrugere, transmissionssystemoperatører (TSO'er) med ansvar for højspændingsnetværket, de uafhængige tilsynsmyndigheder (NRA'er) og elbørserne er i dialog og løfter i flok. Denne dialog sker især i forbindelse med det årlige Nordiske Elmarkedsforum, som har udviklet elmarkedsvisionen i 2018, og som også har udarbejdet en nordisk elmarkedsbehandlingsplan med henblik på at indfri vores vision med detaljerede mål for Elmarkedsgruppen, NRA'er og TSO'er. Det er vigtigt at udvikle det gode regionale nordiske elsamarbejde i tråd med det nye aktørbillede i Norden med TSO'erne, NRA'erne² og det regionale koordineringscenter (RCC). Elmarkedsgruppen støtter forummet ved at påtage sig en sekretariats- og koordineringsfunktion for alt arbejde, men også ved at følge op på implementering af de aktiviteter, der er inkluderet i handlingsplanen.

Det nordiske elmarkedssamarbejde støtter op om Vores Visions målsætninger om et grønt og konkurrencedygtigt Norden, og herunder især mål nr. 1.

Energieffektivisering, teknologi og adfærd

Effektiv anvendelse af energien har bidraget til de nordiske landes velfungerende energisystemer og reducerede drivhusgasudledninger. Et fortsat fokus på effektiv energianvendelse vil indgå i det nordiske energisamarbejde. Energiforbruget begrænses ved energieffektivisering, teknologi og adfærdsændringer for såvel borgere som virksomheder og slutbrugere i forskellige sektorer.

Arbejde med EU/EØS-regulering inden for Ecodesign og energimærkning bidrager til et godt nordisk samarbejde. Nordisk samarbejde er afgørende for at sikre, at vores nordiske forhold overvejes og sikres i EU-reguleringen, især for strategiske nordiske produkter som varmepumper, på grund af de særlige nordiske klimaforhold og industri. Det vil være til fordel for nordiske producenter, importører, detailhandlere, forbrugere og myndigheder, at samarbejdet om ecodesign og energimærkning fortsætter inden for rammerne af Nordsyn.

Nordisk samarbejde om policy og markedsovervågning, eco-design og energimærkning letter landenes byrder på dette administrativt tunge område og giver mulighed for påvirkning af det europæiske energieffektiviseringsarbejde. Der vil i stigende grad blive samarbejdet med miljøsektoren for at sikre velbalancerede krav til eco-design, som også inddrager kriterier vedrørende ressourceeffektivitet, f.eks. design af produkter, som kan repareres og genanvendes.

Nordsyn³ er et effektivt samarbejde i forhold til at bidrage til

2. De nordiske tilsynsmyndigheder samarbejder regionalt i Norden gennem Nordreg

samarbejde om gennemførelse af EU/EØS-retsakter inden for eco-design og energimærkning. Disse retsakter har bidraget til væsentlige energieffektivitetsforbedringer. Eco-designdirektivet har med stor succes leveret energibesparelser (cirka 9 % af det forventede energiforbrug i EU i 2020 og 16 % i 2030).⁴ En tilsvarende beregning af EU's besparelser til et nordisk niveau viser, at Norden vil kunne spare 246 TWh/år i 2030⁵ i primærenergi. Der er en vis usikkerhed omkring dette tal.

En aktiv forbrugsside kan også bidrage til både at effektivisere/spare på energien og til at sikre den fleksibilitet, som kræves for at opretholde et stabilt elektricitetssystem, hvor udbudssiden bliver mere og mere baseret på varierende vedvarende energiproduktion. Tættere samarbejde mellem de nordiske lande om fleksibelt forbrug vil give fleksibilitet til hele det nordiske elsystem. Vel afvejede eco-designkrav (f.eks. fleksibilitet og rapporteringssystemer) til relevante produkter (solceller, kedler og varmtvandsbeholdere) kan fremme fleksibiliteten i energisystemet. Alt i alt gælder det derfor om at finde business cases (f.eks. køb og aggregering af mindre fleksibilitetskapacitet på forbrugssiden) og rammebetingelser, som fremmer alle ovenstående forbrugstiltag på en måde, som gavner driften og stabiliteten af energisystemet, samtidig med at forbrugssiden også bliver tilgodeset. Samspillet mellem de enkelte produkters energieffektivisering i eco-design og energisystem skal betragtes som en helhed. De nordiske lande har med en høj andel af vedvarende energi i energisystemet, både justerbar og efterhånden også en del ikke-regulerbar energiproduktion, en særlig mulighed for at bidrage til en samlet vurdering og udvikling. Velisolerede akkumulatortanke, varmtvandsbeholdere og varmepumper kan bidrage til en stabilisering af spændingskvaliteten lokalt og frekvensreguleringen centralt.

En cirkulær tankegang i forhold til udnyttelse af restvarme kan danne grundlag for at skabe nordisk nytte ved at fremme og styrke samarbejdet mellem de forskellige relevante interessenter i Norden, f.eks. industrier med tilgængelige restvarmeressourcer, fjernvarmeaktører og kommercielle aktører med mulige restvarmeapplikationer. Udviklingen af løsninger til genvinding og forbrug af restvarme kan øge energieffektiviteten og derved øge Nordens konkurrenceevne.

Energisektorens arbejde med energieffektivisering, teknologi og adfærd støtter op om Vores Visions målsætninger om et grønt og konkurrencedygtigt Norden, herunder især mål nr. 4.

3. Nordsyn er et samarbejde mellem de nordiske energimyndigheder

4. Miljøkonsekvensvurdering. OVERSIGTSRAPPORT 2018, VhK for Europa-Kommissionen.

5. Nordcrawl3 – et webbaseret værktøj til beregning af energibesparelser fra eco-design- og energimærkningspolitikker i de nordiske lande, TemaNord 2021:523

Grøn omstilling af transportsektoren

Energisektorens fokus

Transportsektoren spiller en nøglerolle i forhold til landenes ambitiøse klimamål. I den kommende programperiode prioriteres at styrke det nordiske transportsamarbejde på tværs af fagområder i tråd med målsætningerne i den nordiske vision. Et effektivt transportsystem kræver konkrete tiltag for at skabe effektive løsninger og et tæt samarbejde på tværs af Norden. Her er det vigtigt, at industrielle aktører har muligheder for at udvikle og afprøve nye løsninger, som kan være banebrydende i forhold til den grønne omstilling af transportsektoren.

Energisektoren vil lægge hovedfokus på de transportforhold, der har tæt tilknytning til energipolitik. Disse kan blandt andet være relateret til elektrificering og anvendelse af biobrændsel samt til transport til lands, til vands og i luften. Mulige fokusområder er blandt andet Power-to-X-potentialer, standardisering, infrastruktur, relevante rammevilkår og offentlige instrumenter, forretningsmodeller og indvirkning på det nordiske elmarked.

Det vil være naturligt at tage udgangspunkt i de eksisterende transportaktiviteter i regi af Nordisk Ministerråd, som landene har prioriteret. Dette gælder også det transportrelaterede arbejde i regi af Nordisk Energiforskning, eftersom tekniske indspil fra NEF kan bidrage til øget viden på transportområdet og et tættere samarbejde og koordinering af landenes politikudvikling på området. Med dette kan nordiske styrkepositioner forbedres og skabe et stærkt fundament for at opfylde de nationale klimamålsætninger på en effektiv måde.

Tværasektorielt transportsamarbejde

Et styrket tværasektorielt samarbejde er en vigtig forudsætning for den grønne omstilling på transportområdet. Dette afspejles tydeligt i den nordiske visions ambitioner angående transport. Der eksisterer ikke et formelt samarbejde under Nordisk Ministerråd på transportområdet. I perioden 2021-2024 blev der afsat midler til en tværasektoriel indsats finansieret af MR-SAM (Ministerrådet for de nordiske samarbejdsministre), "Grøn omstilling af transportsektoren", som MR-Vækst/Energi ifølge en beslutning fra samarbejdsministrene er hovedansvarlig for. Ud over energisektoren deltager miljø- og klimasektoren, regionalsektoren, FJLS (sektoren for fiskeri, jordbrug, fødevarer og skovbrug) og erhvervssektoren i arbejdet.

Ud over midlerne fra MR-SAM har MR-E besluttet at bidrage til handlingsplanens tværasektorielle transportindsats med yderligere midler fra Energisektorens budget. For at sikre forankring i de relevante sektorer er der etableret en tværasektoriel styregruppe, som har ansvar for at indstille finansiering af transportprojekter til

EK-E. De finansierede projekter skal bidrage til at skabe nye løsninger for at gøre transportsektoren fossilfri med styrket nordisk samarbejde angående udvikling og fremme af grønne drivmidler, elektrificering og infrastruktur. Der skal også skabes ny teknisk viden, som bidrager til reduceret udledning fra transportsektoren.

Energisektorens arbejde med dette tiltag støtter op om Vores Visions målsætninger om et grønt og et konkurrencedygtigt Norden, herunder især mål nr. 1.

Energiforskning – grøn omstilling gennem styrket forskningssamarbejde

Det nordiske energiforskningssamarbejde har overordnet set til formål at styrke Nordens internationale konkurrenceevne, øge eksporten af nordisk energiteknik og systemløsninger samt støtte den grønne omstilling af energisektoren i Norden.

Forskningssamarbejdet skal bidrage til opfyldelsen af landenes nationale klimamål.

Kernen i det nordiske samarbejde på energiforskningsområdet er styring og kontinuitet i Nordisk Energiforsknings (NEF) arbejde i samarbejde med andre nordiske forskningsfinansierer. NEF arbejder ved at identificere og tage udgangspunkt i områder med fælles forskningsinteresse for de nordiske lande. Fokus er at stræbe efter at skabe merværdi og nordisk nytte i fællesnordiske energiforskningsprogrammer. Gennem NEF's samarbejde med andre nordiske forskningsfinansierer kan der skabes en multiplikatoreffekt for de midler, som landene satser.

Ovenstående mål skal NEF stræbe efter at opnå ved at

- opslå flerårige forskningsprogrammer til belysning af de nødvendige samfundsmæssige, teknologiske og innovationsmæssige udfordringer, som Norden står over for på energiområdet
- etablere ekspert- og netværksgrupper, som identificerer de mest relevante samarbejdsområder
- udarbejde analyser og prognoser for energisektoren i Norden, som kan anvendes til evaluering og prioritering af fremtidige indsatser med henblik på at indfri forskellige politiske målsætninger, for eksempel økonomisk vækst, forsyningstryghed og klima
- indsamle, analysere og formidle data vedrørende det nordiske energisystem

Forskningssamarbejdet vil i programperioden inkludere samarbejde med forskellige aktører i energisektoren og industrien. Nordisk Ministerråds arbejdsgruppe for elmarkedet, Elmarkedsgruppen (EMG), Arbejdsgruppen for Fornybar Energi (AGFE) og Netværksgruppen (NGCCUS) vil løbende blive involveret. Det kan

også blive aktuelt med samarbejde med andre nordiske ministerrådsområder, f.eks. Erhverv, Miljø og klima samt Regional.

Af de områder, der vurderes at være særligt interessante inden for energiforskning i de nærmeste år, kan nævnes digitalisering af elforsyningsnettet, energilagring, CCUS, grøn brint, havvind, fossilfri transport, energieffektivisering, energisystemer i tyndtbefolkede områder samt fremtidens energimarked. Derudover prioriterer man således, at samarbejdet om innovation og forskning sker i tråd med initiativerne i European Green Deal.

De områder, der er særligt interessante i forhold til politiske prioriteringer og forskellige nationale forskningsfinansierer og forskningsmiljøer, kan dog blive videreudviklet i de kommende år. Derigennem vil også den nærmere udformning af planlægningen af virksomheden i det nordiske energisamarbejde løbende blive tilpasset.

Energisektorens arbejde med dette tiltag støtter op om Vores Visions målsætninger om et grønt og konkurrencedygtigt Norden, herunder især mål nr. 1.

Nordisk energisamarbejde på Grønland, Færøerne og Åland

Ambitionen er, at energisystemer i områder uden for det centrale nordiske energisystem skal være en integreret del af det nordiske energipolitiske samarbejde. Samarbejdet for disse områder skal ligesom i resten af Norden bidrage til energisystemer, som understøtter en intelligent grøn lavudslips-økonomi med høj konkurrenceevne og forsyningssikkerhed. Dette gælder naturligvis på Grønland, Færøerne og Åland, men arbejdet vil også være relevant for Island.

Der vil blive fokuseret yderligere på potentialet i at støtte disse områders prioriteringer (strategi/agendaer) og skabe øget nordisk merværdi gennem synergier. Hele Norden bruges som testområde for at udvikle og afprøve nye nordiske energiløsninger relateret til de respektive styrkepositioner. På den måde kan Norden styrke sin position som en globalt ledende region på energiområdet.

Åland er en del af det fælles nordiske elmarked og arbejder blandt andet med udvikling af smarte elsystemer, men det nordiske energisamarbejde må også bidrage til konkrete løsningsorienterede aktiviteter skræddersyet til de områder, som ikke er koblet til det fælles nordiske elsystem.

For disse områder er der typisk større afhængighed af olie. Integration af fluktuerende fornybar energikilder kan være vanskeligere at håndtere i et mindre, lukket elsystem.

Blandt de udfordringer, der kan fokuseres på, er udvikling af grønne innovative løsninger, som muliggør massiv udbygning med fornybar

energi, for eksempel vindkraft, og kan bidrage til en elektrificering af samfundet. Opvarmning og transport på land kan elektrificeres, men også en del af energiforbruget på havet kan elektrificeres for eksempel ved udbygning af landstrøm til skibe i havnene.

Udvikling af elsystemet og elnettet (både kapacitet, stabilitet og energilagring) vil være skridt på vejen til at håndtere den store stigning i elproduktion og -forbrug. På Færøerne er der stort fokus på energilagring i forholdsvis store hydro pumped storage-anlæg, som foruden at være omkostningseffektive langtidslagre også giver eftertragtet stabilitet i det isolerede elsystem.

Udsving i elproduktionen kan også danne baggrund for indirekte elektrificering ved at udnytte grøn overskudsproduktion til at producere hydrogen, som blandt andet kan indgå i udvikling af elektrofuels/power-2-x, til maritimt brændstof og industrianvendelse.

KONKURRENCEDYGTIGT NORDEN

Energiomkostninger udgør en væsentlig udgiftspost for mange virksomheder. En velfungerende og omkostningseffektiv energiforsyning med en høj grad af forsyningssikkerhed er derfor afgørende for nordens konkurrencedygtighed. Det nordiske energisamarbejde bidrager til at reducere omkostningerne, f.eks. ved at styrke konkurrence, digitalisering og effektivitet på elmarkedet gennem det nordiske elmarkedssamarbejde.

Nordens position som foregangsregion inden for grøn energiteknologi og grønne energisystemer giver gode muligheder for at øge eksporten. Nordisk energisamarbejde, hvor de forskellige styrker bringes i spil, bidrager til, at de nordiske virksomheder øger konkurrencekraften. Eksporten bidrager til, at den grønne omstilling i Europa og globalt fremmes, så indsatsen har ikke kun betydning for de nordiske landes klima aftryk, men kan også bidrage til væsentlige udslipsreduktioner i andre dele af verden.

Der samarbejdes om udviklingen af nye teknologier, som kan forbedre de nordiske virksomheders vilkår for energiteknologiekspert og konkurrenceevne. Som eksempler kan nævnes elmarkedssamarbejde, digitalisering, Nordgrid, forskning, hydrogen, CCUS, electrofuels, havbaseret vindkraft m.m.

**ET KONKURRENCEDYGTIGT
NORDEN. *Sammen vil vi
fremme grøn vækst i Norden
baseret på viden, innovation,
mobilitet og digital
integration.***

SOCIALT BÆREDYGTIGT NORDEN

De nordiske lande har tradition for og et politisk ønske om bæredygtig udvikling, og fokus på klima og omstillingen til et grønt Norden nyder bred støtte hos befolkningen. Når det gælder implementeringen, kan man dog allerede nu se eksempler på folkelig modstand, som kan forsinke eller helt forhindre udbygningen af fornybar energi eller energiinfrastruktur i visse områder. Den grønne omstilling vil føre til store ændringer i energiproduktion og energiforbrug, transport, fysisk planlægning samt store installationer på land og til havs. Manglende folkelig opbakning kan bremse og blokere for denne udvikling. For at den grønne omstilling skal lykkes, skal den gennemføres under hensyntagen til den sociale balance og en høj grad af social accept. Viden og erfaring om dette bliver dermed helt afgørende.

Værdien af et tæt nordisk nabosamarbejde vil være, at landene kan drage nytte af hinandens erfaringer. Sigtet med det nordiske samarbejde på dette område er derfor indhentning af viden, systematisering af erfaringer og kommunikation samt forslag til gode løsninger.

Tre temaer prioriteres i dette arbejde under temaet et socialt bæredygtigt Norden:

1) Accept af energianlæg

Social accept, borgerindflydelse og regional forandring af den grønne omstilling kræver analysekapacitet. Denne kapacitet omfatter en forbedret forståelse af effekterne af inkluderende energipolitik såsom involvering, planlægning og delejerskab. Mulige initiativer, som kan øge den sociale accept af energianlæg, kan identificeres, og idéerne præsenteres i et idékatalog. Handlingsplanens mål 10 siger, at alle regioner i Norden skal blive en del af den grønne omstilling. Evnen til at analysere social accept, borgernes engagement og regionale forandringer bidrager til opnåelse af dette mål.

2) Fordelingseffekter af den grønne energiomstilling

Land og by samt forskellige befolkningsgrupper vil mærke overgangen til grøn energi i varierende grad som følge af forskellige fordelingseffekter. Handlingsplanens mål 10 beskriver, at Nordisk Ministerråd skal arbejde for en socialt bæredygtig grøn omstilling, som ikke øger uligheden i Norden. Alle regioner skal være en del af den grønne omstilling, som ikke skal øge forskellene mellem eksempelvis land og by. Ved at studere de mulige fordelingseffekter af energiomstillingen kan de nordiske lande øge deres analysekapacitet på området for at sikre, at man udnytter potentialet og modvirker øgede samfundskløfter.

ET SOCIALT BÆREDYGTIGT NORDEN. *Sammen vil vi fremme en inkluderende, ligestillet og sammenhængende region med fælles værdier og styrket kulturudveksling og velfærd.*

3) Ligestilling

Et af delmålene under mål 10 i Handlingsplanen nævner, at Nordisk Ministerråd skal støtte forskning i, hvordan andelen af kvinder i energisektoren kan øges med det formål at opretholde den sociale balance i forbindelse med den grønne energiomstilling.

Handlingsplanen slår fast, at ligestilling er en af forudsætningerne for at gennemføre en inkluderende omstilling.

Energisektorens arbejde med dette tiltag støtter op om Vores Visions målsætninger om et grønt og socialt bæredygtigt Norden, og herunder især mål nr. 10

Samarbejde om EU-anliggender og med andre internationale aktører

EU/EØS-anliggender og andre internationale energianliggender har stået på dagsordenen siden starten af det officielle nordiske energisamarbejde og har fortsat en høj prioritet. På mange af energiarenaerne kan nordisk samarbejde og koordinering føre til både styrket påvirkning og gennemføringsevne for processer i EU og EØS. De nordiske lande har forskellige tilhørsforhold til det europæiske samarbejde, men kan alligevel drage stor nytte af et samarbejde om fælles anliggender i forhold til EU- og EØS-dagsordenen. Det var da også en af hovedpointerne i Jorma Ollilas strategiske gennemlysning af det nordiske energisamarbejde fra 2017. I de seneste fem år har EU opskaleret drøftelserne på energiområdet. Det har skabt nye udfordringer og muligheder i det nordiske energisamarbejde.

Ambitionen fra 2014-2015 var at udvikle et tættere samarbejde om energipolitikken i EU gennem EU's energiunion. Det opnåede man blandt andet ved at vedtage et nyt regelsæt i form af pakken "Clean Energy for all Europeans".⁶ Dette regelsæt er stadig centralt for de nordiske lande i deres fortsatte arbejde med energipolitiske anliggender frem mod 2030. Gennem European Green Deal foregår der allerede en revision gennem "fit for 55"-pakken. Norge og Island påvirkes af nye retsakter gennem EØS-aftalen.

Norden har omfattende kompetence og styrkepositioner i alle de dimensioner, der indgår i EU's energiunion, ren energi-pakken ("Clean Energy for all Europeans package", CEP) og European Green Deal. Det gælder andelen af vedvarende energi, proaktiv energieffektiviseringspolitik, elmarkedsdesign (sammenbindingsgrad), forsyningssikkerhed og teknologisk niveau.

European Green Deal og nordiske energiuudfordringer

European Green Deal (EGD), som blev foreslået i december 2019, har skabt et nyt energipolitisk momentum, både på europæisk og regionalt niveau. Målet med EGD er at sikre, at EU når målet om energineutralitet i 2050. For at nå dette skal målene ifølge EU's egne analyser øges væsentligt allerede frem mod 2030 i forhold til de mål, der var ambitionsniveauet i EU's energiunion. For at nå klimaneutralitet i 2050, via en reduktion af drivhusgasudledningen på 55 % i 2030, skal også andelen af fornybar energi i EU styrkes med nærmere 40 procent, og energieffektiviteten skal forbedres med op mod henholdsvis 36 procent for slutforbrug og 29 procent for primærenergi inden 2030. Det er en væsentlig forøgelse af de mål for EU, der var angivet i CEP og de tilhørende retsakter fra 2018. Den afgørende deadline er 2030. I dette arbejde vil en revision af direktiverne for energieffektivisering og fornybarhed spille en central rolle fra 2021-2022. Også andre retsakter såsom bygningsenergidirektivet og naturgasdirektivet vil blive revideret gennem den såkaldte "fit for 55"-pakke, som bliver foreslået i 2021. Dette er retsakter som forhandles, og efterhånden overgår i en gennemførelsesfase.

European Green Deal-initiativer og nordisk energivision frem mod 2030 og 2050

De nordiske lande vil i samarbejdsperioden 2022-2024 især følge revisionen af energireguleringerne og arbejdet med nye mål i 2030 under European Green Deal (EGD). Realiseringen af den regionale nordiske energivision frem mod 2030 påvirkes altså af en række initiativer foreslået som en del af EGD. Dette gør et styrket nordisk regionalt samarbejde mellem politiske myndigheder, markedsaktører, forskningsmiljøer og civilsamfundet endnu mere relevant.

Under EGD vil de nordiske lande kunne etablere og tilpasse det eksisterende regionale samarbejde inden for temaer som fornybar energi (herunder offshore-vind), energieffektivisering (herunder "energy efficiency first"), eco-design (herunder Nordsyn-samarbejdet), EED-direktivet, energieffektivisering af bygge- og renoveringsstrategier, brintsamarbejde, samarbejde om smart systemintegration, nationale energi- og klimaplaner (NECP'er) samt videreudvikling af elmarked og infrastruktur. Forskning, udvikling og

6. En række retsakter indgik i EU's "Clean Energy for all Europeans"-pakken, som blev vedtaget i 2018 og 2019. Pakken omfattede retsakter inden for markedsdesign for elektricitet, retsakter inden for energieffektivisering, vedvarende energi og styringssystemet for nationale energi- og klimaplaner (NECP'er).

innovation vil understøtte køreplanerne horisontalt på vigtige områder såsom brint, CCUS og offshore-vind. Nordisk Energiforskning (NEF) kan anvendes operativt som støtte for arbejdet i arbejdsgrupper og projekter i forbindelse med disse køreplaner, så Norden samlet kan stå bedre rustet, når EU/EØS-sagerne går ind i en forhandlings- og gennemførelsesfase.

EGD er allerede blevet påvirket kraftigt af den politiske respons på COVID-19-pandemien og vil på flere områder blive styrket ved hjælp af støttende finansielle virkemidler og muligheder for tilskud og lån gennem Next Generation EU. De nordiske lande vil på energiområdet i samarbejdsperioden 2022-2024 kunne drage nytte af en udveksling af information og erfaringer om, hvordan tiltag såsom Next Generation EU påvirker de centrale samarbejdstemaer, markeder og virkemidler.

Samarbejdet med de baltiske lande og forholdet til andre regionale samarbejdsfora

Den etablerede kontakt med de baltiske lande videreføres som en del af 2030-visionen. Det nordiske samarbejde vil blive ved med at invitere de baltiske lande til udvalgte arrangementer, hvor landene har fælles interesser. Samarbejdet har især været knyttet til emner med relation til EU's energipolitik. Samarbejdet med Nordens nærområder søges videreudviklet, især med de tre baltiske lande, både gennem Baltic Energy Market Integration Plan (BEMIP) og nordiske NB-8 initiativer. Et styrket energiteknologisk samarbejde vil også blive vurderet på grundlag af NEF's arbejde med Baltic Energy Technology Perspectives.

I Vores Vision 2030 er det en ambition at udnytte styrken i den fælles nordiske stemme aktivt i både formelle og uformelle fora. Det gælder specielt i EU/EØS, men også i andre fora, hvor de nordiske lande deltager, for eksempel BEMIP⁷. Det regionale samarbejde foregår også i fora, hvor eksempelvis systemoperatører og uafhængige tilsynsmyndigheder deltager i forskellige former for regionalt samarbejde, og på europæisk niveau gennem de europæiske systemoperatører (ENTSO-E) og samarbejdet mellem de nationale europæiske regulatorer i ACER.

Andet internationalt samarbejde

De nordiske lande deltager også i andet, mere globalt energipolitisk samarbejde, som Det Internationale Energiagentur (IEA) og International Renewable Energy Agency (IRENA). Internationalt kan det være en fordel for Norden at agere i fællesskab i de tilfælde,

hvor der er fælles interesser. IEAs og Nordisk Energiforsknings teknologiske undersøgelse, Nordic Energy Technology Perspectives (NETP), viste, at Norden ligger langt fremme i den grønne omstilling og har en række styrkepositioner, som med fordel kan udnyttes globalt, både når det gælder eksport, og når det gælder om at fremme fællesnordiske politiske positioner. Der vil stadig være fokus på arbejdet med at støtte nordiske globale energiløsninger.

De nordiske initiativer under Clean Energy Ministerial/Mission Innovation (CEM9/MI3) er vellykkede eksempler på, at det nordiske energisamarbejde kan støtte op om og udvikle globale initiativer og kan anvendes til at sætte nordiske prioriteter på den internationale energipolitiske dagsorden og vise nordiske løsninger og teknologier frem. Et tæt nordisk samarbejde vil ikke bare sikre fremtidige værtskabsfunktioner for topmøder og konferencer, men også Nordens rolle som en vigtig global aktør i den grønne omstilling.

Energisektorens samarbejde om EU-anliggender og med andre internationale aktører støtter op om Vores Visions målsætninger om et grønt og et konkurrencedygtigt Norden, herunder især mål nr. 5.

Samarbejdets organisation

Det nordiske energipolitiske samarbejde består af Nordisk Ministerråd for Bæredygtig Vækst (MR-Vækst/Energi), Embedsmandskomiteen for Energilpolitik (EK-E), Nordisk Energiforskning (NEF) og arbejdsgrupper for elmarkedssamarbejde (EMG) og vedvarende energi (AGFE) samt myndighedsarbejdsgruppen for Nordsyn (MANO) og netværksgruppen for CCUS (NgCCUS). Arbejds- og netværksgrupperne arbejder efter politisk forankrede mandater, som jævnligt fornyes for at sikre relevansen, både nationalt og i forhold til den internationale dagsorden. Hertil kommer, at der løbende nedsættes midlertidige styregrupper, ekspertgrupper m.m. for konkrete projekter eller aktiviteter for at sikre den nationale forankring.

EK-E revurderer årligt, assisteret af NEF og Nordisk Ministerråds sekretariat, indsatsen for opfyldelse af formålet med energisamarbejdets syv tiltag. Det sker i form af konceptnoter for de centrale indsatsområder.

EK-E vurderer løbende, om den etablerede struktur af arbejdsgrupper m.m. opfylder behovet i forhold til at løfte opgaverne under det nordiske energisamarbejde. I den kommende periode vil det blandt andet blive vurderet, om nye opgaver i forhold til hydrogen, power-2-x eller energieffektivisering giver behov for reorganisering.

Organisering i sektoren

Nordisk Ministerråd for Bæredygtig Vækst – erhvervsliv, energi og regionalpolitik (MR-Vækst/Energi)

MR-Vækst/Energi er det øverste beslutningsorgan i det

energipolitiske samarbejde. De nordiske energiministre er en del af ministerrådet sammen med de nordiske regional- og erhvervsministre. Ministerrådet vedtager den strategiske retning for det energipolitiske samarbejde. Energiministrene mødes normalt én gang om året. Mødet skal bane vej for politiske diskussioner og en arena for erfaringsudveksling og udvikling af nye samarbejder. Formandskabet går på tur mellem de nordiske lande fra år til år.

Embedsmandskomiteen for Energi (EK-E)

EK-E har det faglige og administrative ansvar for energisektorens aktiviteter i tæt samarbejde med Nordisk Ministerråds sekretariat. Formandskabet i EK-E følger formandskabet i Nordisk Ministerråd og har ansvar for at lede arbejdet i EK-E. EK-E er et forum for videns- og erfaringsudveksling samt kollegiale diskussioner, som bidrager til at skabe muligheder for politikudvikling i det enkelte land og over nationale grænser i Norden. EK-E følger op på gennemførslen af samarbejdsprogrammet.

Nordisk Ministerråds sekretariat

Nordisk Ministerråds sekretariat har til opgave at koordinere det nordiske samarbejde på det energipolitiske område og støtte de nordiske landes deltagelse i samarbejdet, primært gennem administrativ støtte til formandskabet. Sekretariatet spiller derudover en særlig rolle i forhold til at fremme sektoroverskridende samarbejde mellem sektorerne i Nordisk Ministerråd.

Nordisk Energiforskning (NEF)

Nordisk Energiforskning er energisektorens forskningsinstitut og en central aktør for gennemførslen af samarbejdsprogrammet. Nordisk Energiforskning skal bidrage til at udvikle viden og kompetence om områder, som er strategisk vigtige, og være et bindeled mellem forskning og politikudvikling. Nordisk Energiforskning fungerer som forvaltningsorgan for en række projekter, igangsat af EK-E, og er sekretariat for EMG, AGFE og NGCCUS. De skal, i samarbejde med EK-E og arbejdsgrupperne, planlægge og gennemføre aktiviteter, som er nødvendige for programmets implementering, og formidle viden og resultater af arbejdet. Mandatet for Nordisk Energiforskning fremgår af afsnit 4.3.

Elmarkedsgruppen (EMG)

Elmarkedsgruppen er en arbejdsgruppe under Nordisk Ministerråd, hvor Nordisk Energiforskning fungerer som sekretariat. Gruppen bestiller analyser og rådgiver de nordiske energiministre. Desuden er EMG ansvarlig for at organisere det årlige nordiske

Elmarkedsforum, hvor relevante aktører bidrager til udvikling af det nordiske elmarked. Arbejdsgruppen består af eksperter fra ministerierne og energimyndighederne i Danmark, Finland, Norge og Sverige – de fire nordiske lande, der deltager i det fælles nordiske elmarked.

Arbejdsgruppen for fornybar energi (AGFE)

Den overordnede målsætning for AGFE's arbejde er at fremme brugen af fornybar energi i Norden og støtte de nordiske landes arbejde på området. AGFE skal arbejde for at sikre en smidig integration af fornybar energi i energisystemerne og skabe gode forudsætninger for teknologiudvikling og innovation inden for fornybar energi. Gruppen bestiller analyser, rådgiver de nordiske energiministre og udveksler erfaringer om blandt andet implementering af EU-direktiver om fornybar energi.

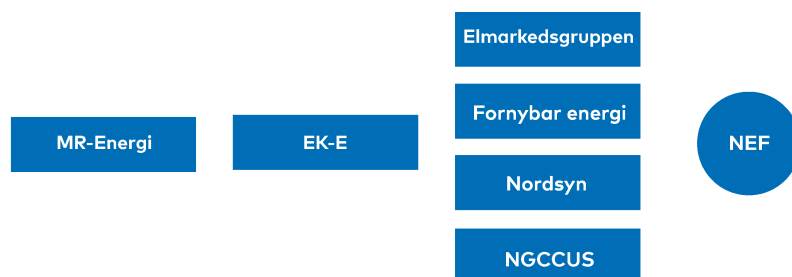
Nordsyn

Nordsyn er en myndighedsarbejdsgruppe under EK-E, som består af policy- og tilsynsmyndigheder for eco-design og energimærkning. Den overordnede målsætning for arbejdsgruppen er at fremme det nordiske samarbejde om udarbejdelse af politikker og markedskontrol på energieffektiviseringsområdet, primært hvad angår eco-designdirektivet, energimærkningsforordningen og disses produktforordninger. Dette vil i høj grad bidrage til omkostningseffektive energibesparelser og energieffektivisering i samfundet. Den svenske Energimyndigheten er sekretariat for Nordsyn.

Den nordiske og baltiske (NB8) netværksgruppe om kulindsamling, -brug og -lagring (NGCCUS – Carbon Capture, Utilisation and Storage)

Netværksgruppen om carbonfangst, -brug og -lagring (NGCCUS) har til opgave at fremme samarbejde og hjælpe regeringer ved at følge og drøfte udviklingen samt at udveksle information om CCUS i Norden og inden for rammerne af det nordisk-baltiske samarbejde (NB8).

Energisamarbejdets organisering

Samarbejde med civilsamfund og erhvervsliv

Energisamarbejdet vil aktivt arbejde sammen med offentlige og private aktører frem imod opfyldelsen af Vores Vision 2030 og målet om klimaneutralitet i 2050. Det sker blandt andet i forbindelse med fortsættelse af det årlige elmarkedsforum, hvor arbejdet sker i tæt samarbejde med alle relevante aktører.

I forbindelse med den årlige arbejdsplanlægning vil EK-E tage stilling til, hvordan civilsamfundet og erhvervslivet bedst kan involveres i energisamarbejdet. Herunder indgår information, samråd, diskussion og offentlige konsultationer.

Håndtering af tværgående strategier

1. Agenda 2030

Samarbejdsprogrammet støtter op om FN's verdensmål for bæredygtig udvikling og skal bidrage til at opfylde Agenda 2030. Gennem sine syv indsatsområder medvirker det energipolitiske samarbejde målrettet til at støtte op om begge agendaer, hvorfor energisektoren blandt andet med grøn energiomstilling og et fællesnordisk elmarkedssamarbejde er afgørende for at kunne imødekomme udbygningen af varierende fornybar energi (SDG-mål 13). Ligeledes bidrager de syv indsatsområder tilsammen og hver for sig til målet om sundhed og trivsel (SDG-mål 3), bæredygtig energi (SDG-mål 7), anstændige jobs og økonomisk vækst (SDG-mål 8), industri, innovation og infrastruktur (SDG-mål 9), bæredygtige byer og lokalsamfund (SDG-mål 11) samt målet om ansvarligt forbrug og produktion (SDG-mål 12).

2. Ligestilling

Samarbejdsprogrammet har et målrettet fokus på at arbejde inden

for Nordisk Ministerråds horisontale strategi og initiativ om at prioritere ligestillingen i sit projektarbejde. Samarbejdet vil inden for de kommende år arbejde målrettet på at tænke ligestilling ind i alle NEF's projekter og aktiviteter med henblik på at profilere det mangefold af dygtige og professionelle kvinder, der findes i sektoren.

3. Børn og unges rettigheder og/eller livsvilkår

Energisamarbejdet er ydermere opmærksom på at have øje for børn og unges trivsel og udnytte deres kompetencer til at skabe en mere holdbar og socialt bæredygtig fremtid. En af drivkræfterne i lokalsamfundet vil være børn og unge, der i de seneste år har vist sig klar til at gå forrest i forhold til adfærdsændringer og opsøge nye grønne alternativer.

Alle aktører, som bidrager til at gennemføre samarbejdsprogrammet, skal integrere disse tværgående dimensioner i arbejdet, hvor det er relevant.

Nordisk Energiforskning (NEF)

Det strategiske mandat for NEF vedtages af de nordiske energiministre.

Mandatat sætter de overordnede rammer for NEF's virke med at fremme og videreudbygge det nordiske energirelaterede samarbejde for perioden 2022-24.

Mandatat skal ses i tillæg til vedtægterne for NEF, som udsteder de overordnede generelle mål, arbejdsfelter og regulative rammer for NEF. NEF's aktiviteter specificeres gennem den gældende tre-/firårige strategi for NEF, energisektorens samarbejdsprogram og handlingsplaner, årlige bevillingsbreve, det årlige budget samt NMRS' vision og handlingsplan.

Strategisk mandat for Nordisk Energiforskning (NEF) 2022-2024

I perioden 2022 til 2024 skal NEF som nordisk institution have fokus på de mål, som er vedtaget i Visionen for det nordiske samarbejde og udmøntet i den fælles Handlingsplan for perioden 2021-2024 og i dens tolv mål.

Samtidig skal NEF arbejde for de mål og ambitioner, som er sat i energisektorens samarbejdsprogram 2022-24, og som årligt udmøntes i det nordiske budget samt i NEF's bevillingsbrev.

En nordisk institution

Som nordisk institution skal NEF:

- Bidrage til den nordiske nytte og skabe nordisk og national merværdi ud over rent fagmæssige samarbejdsresultater.
- I sit arbejde tage udgangspunkt i samarbejdet om energiløsninger og energipolitik i de nordiske lande. Det virkefelt har tætte relationer til nordisk samarbejde inden for beslægtede områder, herunder klima, miljø og erhvervsliv.
- Tilbyde sagkundskab, administrativ støtte og tværfagligt perspektiv til arbejde og processer initieret i ministerråd, hvor energirelateret sagkundskab er relevant.

Centrale arbejdsfelter for NEF

Gennem de midler og ressourcer, som er betroet NEF, skal NEF:

- Bringe landenes forskningsfinansierer og -fonde sammen om fællesnordiske forskningssatsninger på energiområdet samt nordisk samarbejde ved europæiske forskningssatsninger og -programmer. NEF anvender dele af sin grundbevilling fra ministerrådet til dette initierende arbejde, mens selve forskningssatsningerne typisk finansieres af nationale midler eller direkte fra landene via deres forskningsfinansierer og -fonde.
- Bidrage med politisk relevant fagkundskab, analyser og vidensgrundlag, der kan anvendes som underlag for politiske beslutningsprocesser. Det kan i betydeligt omfang ske ved udbud af projekter og programmer, så de mest kompetente nordiske virksomheder og institutioner indgår i arbejdet.
- Assistere ministerrådet og sekretariatet i København med at sikre sammenhæng og nordisk nytte i gennemførelsen af energisektorens arbejde med den nordiske vision. Herunder at sikre tværsektorielle perspektiver i arbejdet, både i forbindelse med egentlige tværsektorielle projekter, og ved at de mere sektorspecifikke aktiviteter er koordineret med projekter i andre sektorer, så der opnås synergieffekter og ikke overlap. Dette gælder særligt for MK-sektoren, men også andre sektorer, som arbejder med energirelaterede emner.
- Styrke det nordiske energisamarbejde gennem netværk, fora og arbejdsgrupper mellem embedsmænd, energifaglige eksperter og forskere.
- Bidrage til at give Norden en energifaglig stemme og dermed profilere det nordiske energisamarbejde internationalt.
- Herudover kan NEF støtte det tværsektorielle arbejde ved at fungere som forvaltningsorgan for andre sektorer, som vil kunne have gavn af NEF's kompetencer til implementering af egne eller tværsektorielle handlingsplaner. Dette gælder f.eks. MK-sektoren, som også arbejder med energirelaterede

spørgsmål.

Budget

NEF modtager og håndterer midler fra Nordisk Ministerråd, både som basisbevilling og ved overførsel af projektmidler til specifikke projekter og aktiviteter. Hertil kommer midler fra landene og deres forskningsfinansierer, samt midler fra offentlige eller private samarbejdspartnere.

Samarbejdsprogrammets evaluering

Der vil løbende blive fulgt op på fremskridt og opdatering af energisektorens tiltag i forbindelse med handlingsplanen for vision 2030 for at sikre effektiv og målrettet opfølgning af politiske prioriteringer, herunder også opfølgning på indikatorer. For de strategiske prioriteringer (de syv indsatsområder) vil der årligt blive fulgt op på hver enkelt strategisk satsning og fastlagt aktiviteter til understøttelse af satsningen for det kommende år.

I 2023 vil der blive gennemført en evaluering af gennemførslen af hele samarbejdsprogrammet som grundlag for udarbejdelsen af et nyt samarbejdsprogram.

Om denne publikation

Det nordiske energipolitiske samarbejdsprogram 2022-24

PolitikNord2021:728

ISBN 978-92-893-7149-0 (PDF)

ISBN 978-92-893-7150-6 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/politiknord2021-728>

© Nordisk Ministerråd 2021

1. version, 31.10.2021

Layout: Louise Jeppesen

Forside foto: Vattenfall

Øvrige fotos: Unsplash.com

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

Nordisk Ministerråd

Nordens Hus

Ved Stranden 18

1061 København K

www.norden.org

Læs flere nordiske publikationer: www.norden.org/da/publikationer